

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์   ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในชุมชนชนบท

ชื่อผู้เขียน   นางสาวดรุณี เจริญพันธ์

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต   สาขาวิชาการศึกษาานอกระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยงยุทธ เปลี่ยนผดุง   ประธานกรรมการ

อาจารย์ วิสุทธิ์   วานิช   กรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.พศิน   แต่งจง   กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในชุมชนชนบท มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและโครงสร้างของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในระบบสังคม การเมือง เศรษฐกิจของชุมชนชนบท และศึกษาเงื่อนไข / ปัจจัย ที่มีผลต่อความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในระบบสังคม การเมือง เศรษฐกิจของชุมชนชนบท

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม ข้อมูลได้รับการตรวจสอบแยกแยะเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ และสรุปผล แล้วนำเสนอโดยการบรรยาย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในชุมชนชนบท เป็นปฏิสัมพันธ์ในเชิงอำนาจและผลประโยชน์ระหว่างบุคคลภายในชุมชนด้วยกันเองและระหว่างบุคคลภายในชุมชนกับบุคคลภายนอกชุมชน โดยอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกันภายใต้ระบบสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ

รูปแบบของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ทางสังคมของชุมชนชนบท สะท้อนพฤติกรรมการแสดงออกต่อกันของคู่สัมพันธ์สองฝ่ายในลักษณะของการฝากงาน การรักษา ในยามเจ็บป่วย การอาศัยรถ การพึ่งพาเพื่อนบ้านที่มีฐานะในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนี้มีทั้งรูปแบบทางตรงและทางอ้อม โดยความสัมพันธ์มุ่งเน้นในด้านจิตใจมากกว่า ผล ประโยชน์ที่ได้รับ และมีระยะเวลาของความสัมพันธ์ที่ยาวนาน

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในระบบการเมืองของชุมชนชนบท เกิดจากโครงสร้างทางการเมืองที่เน้นความแตกต่างของอำนาจและบทบาทของบุคคล ซึ่งปรากฏให้เห็นในลักษณะของคู่สัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับกรรมการหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้านกับ

ชาวบ้าน ผู้นำเท่ากับชาวบ้าน ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นมีทั้งรูปแบบทางตรงและทางอ้อม

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในระบบเศรษฐกิจของชุมชนชนบท เกิดจากการที่ชุมชนมีแบบแผนการผลิตเพื่อการค้าซึ่งต้องมีการลงทุนเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านต้องพึ่งพาทุนทางการผลิตทั้งจากภายในและภายนอกชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการผลิต เป็นเหตุให้ชาวบ้านต้องพาตนเองเข้าผูกพันกับบุคคลในลักษณะการพึ่งพาในเชิงอุปถัมภ์ทั้งรูปแบบทางตรงและทางอ้อม ในลักษณะของคู่สัมพันธ์ระหว่างนายทุนกับหัวหน้ากลุ่มลูกสวน หัวหน้ากลุ่มลูกสวนกับลูกสวน ลูกสวนกับลูกจ้าง

เงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในระบบสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของชุมชนชนบท ประกอบด้วยเงื่อนไขทางสังคม ได้แก่ ความต้องการมีงานทำ ความต้องการพึ่งพาการรักษาในยามเจ็บป่วย ความต้องการพึ่งพาอาศัยรถยนต์ ความต้องการความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เงื่อนไขทางการเมือง ได้แก่ ระบบราชการ ผู้นำ ของชุมชน และเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิตเพื่อการค้า ความต้องการรายได้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในระบบสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของชุมชนชนบทประกอบด้วย ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ วัฒนธรรม ปัจจัยทางการเมือง ได้แก่ สิทธิทางการเมืองและผลประโยชน์ ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การใช้ที่ดินเป็นทุนทำการผลิต การจ้างแรงงาน การรับข่าวสารข้อมูล

โดยทั้งเงื่อนไข/ปัจจัยนี้ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในชุมชนชนบท

Thesis Title	Patron-Client Relationship in Rural Communities	
Author	Miss.Darunee Chareonpun	
M.Ed.	Nonformal Education	
Examining Committee		
	Asst.Prof.Yongyudh Plianpadung	Chairman
	Lect.Visut Vanich	Member
	Assoc.Prof.Phasina Tangchuang	Member

Abstract

This thesis was aimed at probing models and structures of patron-client relationships operant in the community's social, political and economic system as well as conditions/factors affecting those relationships.

The researcher collected needed data via participant and nonparticipant observations, semistructured interviews and focus group discussions. Collected data were subsequently crosschecked, classified, analyzed and interpreted. Findings were as follows:

Operating relationships featured as power and interest-based ones among community members themselves and between community members and outsiders. Such bases were characterized by unequal exchanges within the existing social, political and economic context.

Relationship models, reflecting involved parties' express behavior, naturally varied as follows: asking for an employment favor, looking after one another during sickness, asking for a car-ride, depending on well-to-do neighbors in daily life, etc. Those relationships were both direct and indirect ones. Nevertheless, they were primarily driven by and directed at spiritual rather than physical or tangibel interests and long-lasting.

Such relationship models sprang from the community's political structure which emphasized individual power and role differences reflected in the nature of bipolar relationships between, for example, a village head and a village committee member, a village committee member and a common villager, a former village leader and a common villager, etc. Again, resultant relationships were both direct and indirect ones.

In the economic sphere, relationship models resulted from the fact that the community had adopted the commercially oriented production practices which required a huge investment, inevitably making villagers dependent upon both internal and external production capital. Therefore, villagers had to relate themselves, directly and indirectly in a patron-client manner, to other individual. Such dependent relationships resulted in paired relationships, for example, between a capitalist and a leader of franchised orchard groups, between such a leader and a member of such a group, and between such a group member and a wage earner.

Conditions affecting those patron-client relationships comprised such social ones as need for employment, need for health care during sickness, need for a car-ride, need for a better life, etc.; such political ones as a bureaucratic system and community leaders; and such economic ones as commercially oriented production and need for income.

Factors affecting such relationships were, socially speaking, materialism; politically, political rights and benefits/interests; economically, the use of land as production capital, labor hire, information reception, etc.

Both conditions and factors were interdependent and in combination were found to have influenced the rural community patron-client relationships under study.